

УДК 655.254.22:027.625

ПОСАДА РЕДАКТОРА У БІБЛІОТЕКАХ ДЛЯ ЮНАЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ЮНАЦТВА)

Тишкевич К.І.

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна

У статті йдеться про особливості ролі та місця редактора у бібліотеках для юнацтва.

Ключові слова: бібліотеки для юнацтва, редактор, редакційно-видавничий відділ.

Історія українського книговидання багата яскравими фактами редакційно-видавничої діяльності та зразками редакторської майстерності, вона наповнена сотнями імен діячів культури, політики та науки.

Актуальність теми статті зумовлений відсутністю комплексного дослідження, характеристики видавничої діяльності закладів культури, зокрема бібліотеки для юнацтва та окремих її функцій щодо інформаційного забезпечення молоді. Виникає потреба в науковому аналізі здобутків і осмисленні негативних чинників, які впливали на хід редакторської роботи.

Проблематикою редагування, зокрема визначення поняття, завдання та ролі редактора щодо підготовки видань досліджували Р. Абдулін, А. Мільчин, М. Тимошик та ін. Вивченню методів, технік, засобів редагування присвячені праці Р. Іванченка, В. Різуна. Виокремленням функцій редактора у бібліотеках присвячені роботи А. Чачко.

Запропоноване дослідження є спробою виокремити і зазначити основні функції редактора, зокрема у бібліотеках для юнацтва. Посаду редактора (старшого редактора) офіційно не включено до номенклатури посад бібліотечних працівників вона відноситься до спеціалістів, що працюють в редакційно-видавничих відділах. Проте відповідно до порядку єдиної номенклатури посад працівники включені в її посади можуть за необхідності водитися на підприємствах та організаціях будь-якої сфери народного господарства.

Метою статті є вивчення умов формування та розвитку посади редактора у бібліотеках як учасника редакційно-видавничого процесу.

Завдання дослідження полягає в:

- узагальненні функцій редактора бібліотек;
- визначенні ролі та місця редактора у бібліотеці.

У наукових бібліотеках посада редактора (старшого редактора) використовується не тільки в редакційно-видавничих відділах, але й тих підрозділах, які виконують функції контролю за якістю бібліографічного опису

видань, організації каталогів та картотек, складання тематичних довідок, бібліографічних списків та покажчиків; в обов'язки цих спеціалістів входять також бібліографічне редагування праць, підготовка до друку рукописів [3, с. 58-60].

У 1987 році в Державній бібліотеці України для юнацтва (ДБУ для юнацтва) було засновано редакційно-видавничий відділ. Першою завідувачкою якого, була Л. Пахольченко. На різних етапах існування відділу помітну роль у його роботі відіграли: В. Бурбан, Г. Саприкін, Л. Бейліс, Н. Веретенник, О. Веремієнко, К. Тишкевич, Т. Сопова, С. Чачко та ін.

Не випадково організація редакційно-видавничого відділу хронологічно збіглася із перебудовою в СРСР, яка дещо лібералізувала діяльність соціальних інститутів, зокрема – бібліотек, а також книговидавничої сфери.

Нові політичні умови вплинули на тематику бібліографічних посібників, покажчиків, методичних рекомендацій («Перебудова вищої та спеціальної освіти в країні» (1988), «Удосконалення підготовки і підвищення кваліфікації кадрів для ідейно-виховної роботи з молоддю – на рівень вимог перебудови» (1988-1989), «Молодежь и перестройка» (1990) та ін. Разом з цим продовжувалося видання методично-бібліографічних матеріалів, спрямованих на забезпечення виконання магістральних, за часів соціалізму, завдань юнацьких бібліотек – комуністичного виховання молоді, контрпропагандистської роботи: «Мораль и современные нравы» (1988), «Методические рекомендации библиотекам, обслуживающим юношество, по пропаганде многонациональной советской литературы», «Комментированный указатель литературы «Молодым: на крутых поворотах истории» (1990).

Новим змістом наповнюється видавнича діяльність ДБУ для юнацтва після здобуття Україною незалежності. Ці зміни стали радикальними: ліквідація цензури; тематична переорієнтація роботи бібліотек; першочергове значення проблем відродження національної культури; цілеспрямована організація дозвілля молоді; конкретно-соціологічне вивчення читацької аудиторії [2, с. 21-22].

Слід зазначити, що на практиці, посада редактора в наукових бібліотеках використовується як проміжний етап, що заповнює розрив у посадах, який існує завдяки великій різниці в окладах головних спеціалістів та спеціалістів. Тому на редакторів, особливо старших, на виробничих підприємствах часто накладають обов'язки керівника сектора, групи, частини.

До того ж протиріччя більшості кваліфікаційних структур великих бібліотек пов'язана з практикою підготовки бібліотечних фахівців і нечіткою позицією з питання залучення інших спеціалістів, відображується вона і посадових документах. Так, кваліфікаційні вимоги, розроблені у великих бібліотеках країни, поки не дають чіткого уявлення про можливості кар'єрного росту за умови освоєння більш складних робіт.

Саме тому у вдосконаленні кваліфікаційно-посадової структури закладено чималі резерви покращення робіт бібліотек, оскільки воно ґрунтується на такому стимулі, як посадовий ріст, відповідному реальному професійному вдосконаленню.

У зв'язку з цим особливого значення набуває систематична оцінка бібліотечних фахівців, котрі є необхідною умовою їх раціонального використання. Цій меті найкраще служить система атестації, що оснований на постійному контролі реальної праці та її результатів [3, с. 65-66].

Редактор, тим більше видавець-керівник, повинен володіти конкретно-історичним розумінням ситуації в суспільній свідомості, науково обґрунтованими представленнями про сучасність, про її тенденції і актуальні питання, що вимагають соціально-психологічного діагностування і соціогуманітарного втручання – етичної терапії, психологічного підкріплення, інформаційного насичення, чітким баченням адекватності форми представлення матеріалу читацьким чеканням масштабів масовості передбачуваної аудиторії. Редактор-видавець має чітко уявляти собі змістовну подобу потрібної книги.

Якщо раніше ми обмежувалися лише декларацією того, яким в ідеалі має бути редактор: професіонал, сучасний в усіх відношеннях книги, тому необхідно обговорити це детальніше. Тим більше, що теми культура книги – це стосується безпосередньо. Поняття культури книги може розглядатися як комплекс проблем, пов'язаних з проходженням книги від задуму до втілення, – з точки зору ретельно продуманою основними учасниками цього процесу надзавдання, яке покладено на книгу, тобто матеріалізований результат зусиль – редакторів, коректорів, технічних редакторів, художників, поліграфістів та ін.

Отже, розширення кола завдань, які покладаються сучасною практикою на редакційно-видавничу ланку книжкової справи, припускає не тільки співавторство редактора з автором у вдосконаленні тексту, але й співтворчості. Якщо для першого фахівець-редактор в основі своїй повинен готуватися на вузівській лаві, то співтворчість припускає розвиненість творчих можливостей, здатність виходити до автора з певним уявленням про концепцію книги.

Редактор, здатний ставити творче завдання автору, – це особа, озброєна чималими професійними знаннями з тематики своєї галузевої редакції, обізнана динамікою книги в контексті сучасної культурно-історичної ситуації, чітко уявляє доцільність і ефективність різних форм організації тексту, що вміє їх диференційовано застосовувати і, що важливо, поповнювати навіть під час того або іншого етапу редакційно-видавничого процесу.

До розуміння сучасної культурно-історичної ситуації не можна прийти інакше як тільки через усвідомлення певних уроків історії. Проте уроки ці багатоманітні і різні за своєю природою, тому в межах цієї статті вони не будуть розкриті до кінця. Ми обмежимося тільки окремими зауваженнями, загальне значення яких полягає в акценті на необхідності культури книги (в цілому та її складових частинах), професійної підготовки редактора. Як і в будь-якій справі, в редагуванні є чимало рутинної, чорнової праці. Але вся ця праця знаходить інше значення, якщо редактор «вистраждав» образ книги в його історичній характерності, передбачив те основне, чого чекає від книги сучасна читацька аудиторія [1, с. 71-72].

Висновки. Таким чином, фундаментальні дослідження багатьох країн показали, що вимоги до спеціалістів, у тому числі і до редакторів-фахівців підвищуються не тільки завдяки науково-технічному прогресу, але і завдяки удосконаленню потреб споживачів будь-якої інформації.

Бібліотеки належать до числа установ з неоднаковою інтенсивністю потоків читачів, запитів, нових надходжень. Бувають місяці, тижні, дні, години підвищеного навантаження та періоди деякого спаду. Це дозволяє застосовувати нестандартні

режими роботи (гнучкий графік робочого часу, неповний день або тиждень, робота вдома), в особливості на різнотипних творчих посадах, не пов'язаних з технологічним ланцюгом. Така практика застосовується у бібліотеках з 1979 року, і засвідчує про її високоєфективність.

Список літератури

1. Бытие книги: Заметки о прошлом и настоящем книжного дела / Н.Ф. Кодак, Ю.В. Сиволоб, А.С. Чачко. – К.: Лыбидь, 1991. – 178 с.
2. Тишкевич К.І. Видавнича діяльність Державної бібліотеки України для юнацтва: риси еволюції і напрями модернізації / К.І. Тишкевич // Вісник Кн. Палати. – 2006. – № 1. – С. 21-23.
3. Чачко А.С. Библиотечный специалист: особенности труда и профессионализма: [монографія] / А.С. Чачко. – К.: Наук. Думка, 1984. – 192 с.

Тишкевич Е. И. Должность редактора в библиотеках для юношества (на примере Государственной библиотеки Украины для юношества) // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.301-304.

В статье идет речь об особенностях роли и места редактора в библиотеках для юношества.

Ключевые слова: библиотеки для юношества, редактор, редакционно-издательский отдел.

Tyshkevych K. As editor in libraries for youth (for example, the State Library of Ukraine for Youth) // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social comunicatios». – 2011. – V.24 (63). – №4. Part 1. – P.301-304.

The article deals with the peculiarities of the role and place of the editor in libraries for youth.

Key words: Libraries for the Youth, editor, publishing department.

Поступила до редакції 02.08.2011 р.